

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2020.11.31>

Апаров А.М.

д.ю.н., професор,

*професор кафедри права та методики викладання правознавства
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ У СФЕРІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН

У статті змістовно відображена спроба здійснення юридичного аналізу ключових адміністративно-правових аспектів регулювання економічних правовідносин та окремих напрямів розвитку відповідного виду правового регулювання.

Досліджуваному питанню присвячується значна увага правників. Однак зазвичай їхні думки з цього приводу мають звужений характер, адже пов'язані з обґрунтуванням того чи іншого підходу, що свідчить про відсутність комплексності юридичного погляду. Тому розглядуване питання потребує свого додаткового дослідження.

Відомо, що галузь адміністративного права взаємопов'язана зі сферою правового регулювання суспільних відносин у площині адміністративно-правового забезпечення органами виконавчої влади та місцевого самоврядування належного й необхідного рівня реалізації, охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у виконавчо-розпорядчій (адміністративно-управлінській) сфері відносин, а також стосовно процесу державного та самоврядного управління сферами соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку. Причому не викликає заперечень те, що формуванню відповідних правових процесів передували об'єктивні фактори. Зокрема, відповідні передумови пов'язані з комплексом державно-управлінських та нормативно-творчих процесів формування організованого устрою

адміністративно-управлінської та адміністративно-правової реальності суспільного буття української нації. Зазначене, зокрема, стосується площини удосконалення суверенної та демократичної державності й ринкової економіки України; формування демократичних механізмів управлінсько-владного забезпечення державобудівних процесів; ускладнення відносин в адміністративно-управлінській сфері у зв'язку з розширенням змістових параметрів правосуб'єктної складової частини суспільних відносин; розвитку диспозитивності у питаннях управління та регулювання явищ державно-правової реальності; забезпечення державою соціальної орієнтації соціально-економічного прогресу української державності, потужних реформаційних процесів правового поля та деяких інших обставин.

Таким чином, з об'єктивних причин сформувалися правові механізми та конструкції регулювання суспільних відносин особливими видами правових норм – нормами адміністративного права. Як наслідок, склалася практика використання та застосування адміністративно-правових норм у різних сферах життєдіяльності суспільства, а також практика реалізації юрисдикційних та неюрисдикційних способів і засобів захисту порушених прав, свобод та інтересів у відповідній сфері.

Поряд із зазначеним слід відзначити, що характер адміністративно-правових конструкцій, механізмів та норм виявляється в універсальності їх характеру, що надає змогу

відповідним правовим елементам, наділеним спеціальним і особливим характером правового регулювання й застосування, мати свій вплив на суспільні відносини, що не є суто адміністративними у своїй природі. В інших галузях права такі випадки окреслюються в межах комплексної природи відповідних галузевих утворень. Так чи інакше, а відповідні універсальні стосовно адміністративної галузі регулювання правові механізми та конструкції запозичуються саме з відповідної адміністративно-правової галузі правових утворень. Тому, застосовуючись у зазначений спосіб у рамках неадміністративно-правових суспільних відносин, відповідні адміністративно-правові елементи виявляють свій характер універсальності та при цьому задають особливий характер конструкціям та механізмам інших галузей права, в яких вони знаходять своє застосування, що надає комплексного режиму та характеру правової природи цим відповідним галузям правового регулювання. Прикладом останніх слід вказати господарське право як комплексну галузь права.

Отже, нині досить підстав стверджувати, що низка адміністративно-правових конструкцій та механізмів універсального характеру з об'єктивною необхідністю застосовуються в інших галузях правових утворень, тим самим компонуючи їх комплексний характер, спрямовуючись у кінцевому підсумку на забезпечення ефективного регулювання суспільних відносин.

Не є винятком з указанного правила і галузь економічних суспільних відносин, де різнофункціональні управлінські процеси набувають своїх особливостей внаслідок специфіки перебігу та розвитку економічних процесів. Видається досить корисним оглянути загальні правові тенденції порушеного питання, особливо в світлі відсутності єдності поглядів на відповідні питання в юридичній науці та практиці, а також з точки зору забезпечення об'єктивності в правових поглядах та розуміннях у зазначеній сфері регулювання суспільних відносин нормами права та закону.

У сучасних умовах розвитку економіки нашої держави цілком з повною упевненістю можна стверджувати, що державне, владне, управлінське регулювання економічних процесів залишається вагомим та необхідним. Об'єктивними аргументами на користь зазначеного твердження можуть слугувати такі характерні ознаки економічних відносин, як складнорельєфність та суперечливість. Йдеться про те, що в рамках економічних взаємозв'язків різних суб'єктів поєднуються як приватні інтереси суб'єктів, що здійснюють економічну діяльність, так і публічні інтереси споживачів та держави, що насамперед полягають у прагненні до забезпечення високого рівня безпеки життя та здоров'я людини, а також суспільства загалом. Таким чином, рафінованість економічної сфери суперечливими між собою публічними та приватними інтересами зумовлює об'єктивну потребу в належному й ефективному конструюванні механізму їх узгодження та збалансування.

У зв'язку із зазначеним доводиться констатувати, що процес функціонування сфери економічних відносин у сучасних умовах взагалі не можна уявити без її упорядкування шляхом організації, управління та регулювання. При цьому слід відзначити, що провідна роль у цьому питанні відводиться державі, яка взяла на себе зобов'язання забезпечити охорону і захист публічних інтересів, а також праву і його конструкціям, адже воно (право), як справедливо наголошує у доктринальних юридичних напрацюваннях О.Ф. Скакун, через норми як форму організації діяльності держави, суспільства додає соціальним зв'язкам визначеності та усталеності, забезпечує необхідну стабільність і організованість економічної системи, оформлює оптимальний економічний порядок у суспільстві [1, с. 161].

Зазначене стало підставою для формування тісного взаємозв'язку між економічними відносинами та правовими нормами таких галузей права, як господарське, комерційне, торгове та адміністративне.

Звертаючись до нормативних постулатів національного законодавства, окрему увагу слід звернути на положення ч. 1 ст. 5 Господарського кодексу України [2], де зазначається, що формування правового господарського порядку в Україні має відбуватися на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Таким чином, держава в особі національного законодавця тим самим закріпила можливість свого втручання у сферу економіки та економічних відносин з метою її регулювання та упорядкування на макроекономічному рівні.

Отже, у відповідному законодавчому положенні, що закріплює один із головних принципів побудови правового економічного порядку, йдеться про категорію «регулювання» господарської діяльності. При цьому слід відзначити, що в осмисленні поняття «регулювання економічних відносин» слід виходити з того, що таке є окремою формою публічного управління економічними відносинами. Зазначена позиція є популярною у сфері господарсько-правової науки, хоч і не єдиною. Зокрема, мають місце й інші підходи у термінологічному окресленні адміністративно-управлінських процесів щодо економічних правовідносин. Слід згадати, що подібна тенденція має місце й у площині суто адміністративно-правової науки, де відповідні категорії розглядаються у розрізі різних термінологічно-правових форм та їх різних змістових навантажень. Щодо прояву відповідних категорій у сфері регулювання економічних відносин, то відповідні правові процеси розглядаються у призмі понять «організація господарської діяльності», «управління господарською діяльністю», «регулювання господарської діяльності» тощо. Розглянемо порушений аспект докладніше.

З цього приводу одні науковці в галузі адміністративного права зазначають, що головним, профільним напрямом для органів виконавчої влади є управлінська діяльність, під якою слід розуміти державне управління як особливий вид діяльності держави [3, с. 259–260]. Інші наводять визначення поняття «державне управління» як самостійного виду державної діяльності, що має організуючий, виконавчо-розпорядчий, підзаконний характер, особливої групи державних органів (посадових осіб) щодо практичної реалізації функцій і завдань держави в процесі повсякденного й безпосереднього керівництва економічним, соціально-культурним та адміністративно-політичним будівництвом [4, с. 544]. Ще інші розглядають публічне управління у своїй сутності як одну з форм діяльності державних органів і органів місцевого самоврядування, а саму управлінську форму визначають як вид діяльності державного чи самоврядного органу та їх посадових осіб щодо керівництва внутрішніми і зовнішніми процесами у реалізації своїх функцій у межах визначеної компетенції [5, с. 35].

В окремих джерелах юридичної літератури під час розгляду питання державного управління виокремлюють вузьке та широке його розуміння. При цьому державне управління в широкому управлінні розглядається як сукупність усіх видів діяльності держави, що реалізуються у функціонуванні органів усіх гілок влади і спрямована на регулювання суспільних відносин. Своєю чергою державне управління у вузькому розумінні – це виконавчо-розпорядча діяльність органів виконавчої влади, а також інших органів у частині реалізації ними виконавчо-розпорядчих функцій [6, с. 49–50].

Очевидно, що категорія публічного управління господарською діяльністю має адміністративно-правові корені. Цікаво, що такого роду правовідносини з метою їх більш чіткої специфікації інколи іменують адміністративно-господарськими, а сукупність відповідних норм – господарсько-адміні-

стративним правом. Нагадаємо, що такий підхід мав місце в рамках концепції «двох-секторного права», коли розмежовувалися цивільна та адміністративно-господарська галузі права, які регулюють різні галузі економіки [7, с. 3–5].

Порушене питання щодо неоднозначності поглядів і донині залишається предметом досить гострих дискусій та суперечок в юридичній науці.

На нашу думку, поняття державного господарського регулювання варто розглядати як більш вузьку категорію, яка у своїй сутності є елементом (видом, правовою формою тощо) публічного управління господарською діяльністю (у такому разі у широкому його розумінні). Розглядаючи регулювання господарської діяльності як встановлення уповноваженими законом суб'єктами умов здійснення господарської діяльності господарськими організаціями всіх форм власності та індивідуальними підприємцями з одночасним здійсненням контролю за дотриманням встановлених правил, норм і застосування відповідальності за їх порушення [8, с. 29–31], стає очевидним, що таке розуміння регулювання господарської діяльності у своїй сутності зводиться до здійснення нормотворення (встановлення правил/умов здійснення господарської діяльності) й контролю (за дотриманням встановлених правил/умов господарювання), а також застосування відповідальності (за порушення правил і норм господарювання).

Разом із тим, як видається, функції та роль держави й інституцій місцевого самоврядування у сфері господарювання значно ширші, ніж окреслені. У своїй сутності вони зводяться взагалі до процесу владного впливу, що здійснюється органами державної влади й органами місцевого самоврядування у сфері суспільного виробництва та суспільного споживання з метою реалізації і захисту інтересів відповідних публічних суб'єктів. Саме такий процес слід визначити як «управління господарською діяльністю».

Щодо категорії державної економічної політики, то її, на нашу думку, слід розглядати як свого роду фундаментальну та визначальну «надбудову» над державним регулюванням господарської діяльності, оскільки вона визначає базові засади та напрями організації й здійснення останньої. Під таким кутом зору вона є свого роду «принципами» чи «механізмом», який визначає базові засади та умови, правовий режим та інші питання здійснення публічного управління господарською діяльністю.

Отже, за своїми змістовими навантаженнями під поняттям «регулювання та управління економічними відносинами» слід розуміти адміністративно-управлінського характеру діяльність у сфері економіки, що здійснюється державними, муніципальними та іншими уповноваженими на це органами й установами у формі різних правових, організаційних та фінансово-економічних регулюючих та управлінських заходів з метою оптимального узгодження між собою публічних і приватних інтересів, забезпечення їх охорони та захисту, а також з метою вирішення різних оперативних економічних питань. Причому зміст і характер публічного управління та регулювання господарської діяльності, а також характер засобів, механізмів і правового режиму відповідного регулювання визначається на основі засад і змісту державної економічної політики як свого роду основи для публічного регулювання господарської діяльності, оскільки вона визначає базові засади, напрями, засоби й механізми організації та здійснення останньої, які, своєю чергою, є тими правовими інструментами, за допомогою яких і досягаються стратегічні й тактичні цілі та завдання державної економічної політики, реалізуються господарські прогнози та плани.

Управління та регулювання економічних процесів передбачає у своєму арсеналі низку правових засобів та механізмів адміністративно-правового характеру. Зокрема, якщо йдеться про категорію суто державного чи

муніципального регулювання господарської діяльності, то слід згадати про такі правові, організаційні та фінансово-економічні засоби регулювання, як розробка та прийняття нормативно-правових актів регулювання економічних відносин (сутність якого зводиться до діяльності уповноважених органів державної та муніципальної влади, що спрямована на розробку та впровадження (прийняття) нормативно-правових актів, що містять правові норми, скеровані на регламентацію господарських (економічних) відносин), створення програм економічного розвитку, державне замовлення, ліцензування, патентування, технічне регулювання, квотування, застосування нормативів та лімітів, регулювання цін і тарифів, надання інвестиційних, податкових та інших пільг, дотації, компенсації тощо.

Поряд із регулюванням господарської діяльності до системи публічного управління господарською діяльністю також належать такі форми управління, як управління поточними справами в державному та комунальному секторах економіки, а також господарський нагляд (контроль), щодо яких відзначимо таке.

Управління поточними справами в державному та комунальному секторах економіки зводиться до здійснення внутрішніх організаційних і адміністративно-управлінських процесів у суб'єктах господарювання на основі права власності суб'єктів управління поточними справами щодо суб'єктів господарювання або ж на основі корпоративних прав відповідних суб'єктів управління поточними справами з метою вирішення оперативних господарських питань. До речі, варто підкреслити, що подібним чином у господарському праві вирішується також питання управління поточними справами у приватному секторі економіки.

У такому разі йдеться про дві так звані форми поточного господарського управління, організація та здійснення яких, відповідно, призводить до виникнення та розгортання двох різних за своєю природою видів організаційно-господарських відносин, зокрема:

– таких, що складаються між суб'єктом господарювання та його засновником, який при цьому наділений правом власності на майно суб'єкта господарювання. У такому разі суб'єкт господарювання володіє майном, закріпленим за ним власником, на певному речовому праві, що є похідним від права власності. В теорії права зазначені види прав іменуються як «права на чужі речі». Йдеться, зокрема, про право господарського відання, право оперативного управління, право довірчої власності (траст) й довірчого управління та інші похідні речові права (володіння, користування тощо);

– таких, що складаються між суб'єктом господарювання та його засновником, який при цьому не наділений правом власності або ж похідними речовими правами на майно суб'єкта господарювання. У такому разі йдеться про так звані господарсько-правові відносини корпоративного типу, в основу розгортання яких покладено конструкцію корпоративних суб'єктивних прав. У цьому зв'язку доречно згадати справедливі твердження О.М. Вінник про те, що з участю в організаціях корпоративного типу (насамперед у господарських товариствах) пов'язане виникнення корпоративних прав – особливого різновиду безтілесного майна (або нематеріальних активів), роль якого в сучасній економіці (національній і транснаціональній) дедалі збільшується. Корпоративні права виникають у особи, яка в обмін на майнову участь у господарській організації отримує право на частку в її статутному фонді (майні) суб'єкта господарювання [9, с. 236–237]. При цьому не можемо не погодитися з думкою, що корпоративні права включають трійку «базових прав»: право на управління господарською організацією; право на отримання певної частки прибутку (дивідендів) вказаної господарської організації; право на отримання активів цієї господарської організації в разі її ліквідації, а також можуть включати інші права, передбачені законом або установчими документами [10, с. 148].

Як видається, виникнення окреслених видів організаційно-господарських відносин щодо управління поточними справами в державному, приватному та комунальному секторах економіки так чи інакше нерозривно пов'язане з юридичним фактом реалізації власником своїх організаційно-установчих повноважень, якими згідно зі ст. 135 Господарського кодексу України [2] є такі:

– право власника одноосібно або спільно з іншими власниками на основі належного йому (їм) майна засновувати господарські організації або здійснювати господарську діяльність в інших організаційно-правових формах господарювання, не заборонених законом, на свій розсуд визначаючи мету і предмет, структуру утвореного ним суб'єкта господарювання, склад і компетенцію його органів управління, порядок використання майна, інші питання управління діяльністю суб'єкта господарювання, а також приймати рішення про припинення заснованих ним суб'єктів господарювання відповідно до законодавства;

– право власника особисто або через уповноважені ним органи з метою здійснення підприємницької діяльності засновувати господарські організації, закріплюючи за ними належне йому майно на праві власності, праві господарського відання, а для здійснення некомерційної господарської діяльності – на праві оперативного управління, визначати мету та предмет діяльності таких організацій, склад і компетенцію їх органів управління, порядок прийняття ними рішень, склад і порядок використання майна, визначати інші умови господарювання у затверджених власником (уповноваженим ним органом) установчих документах господарської організації, а також здійснювати безпосередньо або через уповноважені ним органи у межах, встановлених законом, інші управлінські повноваження щодо заснованої організації та припиняти її діяльність відповідно до ГК України та інших законів;

– право власника здійснювати організаційно-установчі повноваження також на основі

належних йому корпоративних прав відповідно до ГК України та інших законів.

У порушеному контексті слід, однак, відзначити, що розглядувану форму публічного управління господарською діяльністю, а саме управління поточними справами, особливо у сфері приватного сектору економіки, інколи досить складно ідентифікувати як суто публічну, адже її юридичні конструкції та механізми спрямовані насамперед на задоволення вузького кола приватних інтересів, зокрема інтересів засновників суб'єктів господарювання та самих суб'єктів господарювання. Лише управлінню поточними справами в державному та комунальному секторах економіки істотною мірою властиві ознаки публічності.

Тепер щодо господарського нагляду (контролю) як окремої правової форми публічного управління господарською діяльністю. Сутність такого полягає у здійсненні нагляду (спостереження, моніторингу тощо) за сферою господарювання загалом та поведінкою й господарською діяльністю суб'єктів господарювання зокрема з метою забезпечення законності й встановлених у господарській сфері правового господарського порядку та належного рівня дисциплінованості поведінки її суб'єктів шляхом визначення рівня відповідності економічної поведінки суб'єктів господарювання встановленим вимогам законодавства, виявлення правопорушень та застосування у зв'язку з цим заходів юридичної відповідальності.

Нагадаємо, що у чинному національному законодавстві, зокрема у ст. 1 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [11], державний нагляд (контроль) розглядається як діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо вияв-

лення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення навколишнього природного середовища. При цьому заходами державного нагляду (контролю) згідно з положеннями вказаного Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» є планові та позапланові, що здійснюються шляхом проведення перевірок, ревізій, оглядів, обстежень та інших дій.

Виходячи зі змісту положень ч. 3 ст. 19 Господарського кодексу України [2], держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання у сферах:

– збереження та витрачання коштів і матеріальних цінностей суб'єктами господарських відносин – за станом і достовірністю бухгалтерського обліку та звітності;

– фінансових, кредитних відносин, валютного регулювання та податкових відносин – за додержанням суб'єктами господарювання кредитних зобов'язань перед державою і розрахункової дисципліни, додержанням вимог валютного законодавства, податкової дисципліни;

– цін і ціноутворення – з питань додержання суб'єктами господарювання державних цін на продукцію і послуги;

– монополізму та конкуренції – з питань додержання антимонопольно-конкурентного законодавства;

– земельних відносин – за використанням і охороною земель; водних відносин і лісового господарства – за використанням та охороною вод і лісів, відтворенням водних ресурсів і лісів;

– виробництва і праці – за безпекою виробництва і праці, додержанням законодавства про працю; за пожежною, екологічною, санітарно-гігієнічною безпекою; за дотриманням норм і правил, якими встановлено обов'язкові вимоги щодо умов здійснення господарської діяльності;

– споживання – за якістю і безпечністю продукції та послуг;

– зовнішньоекономічної діяльності – з питань технологічної, економічної, екологічної та соціальної безпеки.

Нагадаємо, що ключові правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю) визначені у положеннях Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [11]. Водночас правові засади державного нагляду (контролю) в окремих сферах економіки деталізуються у положеннях спеціальних актів господарського законодавства. Яскравою ілюстрацією такого акта національного господарського законодавства є Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» [12], який встановлює правові та організаційні засади здійснення державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції.

У праві державне та муніципальне регулювання господарської діяльності традиційно прийнято поділяти на окремі форми [9, с. 16, 19–22; 13, с. 36–44], зокрема:

– нормативне регулювання, сутність якого зводиться до діяльності уповноважених органів державної та муніципальної влади, що спрямована на розробку та впровадження (прийняття) нормативно-правових актів, що містять правові норми, скеровані на регламентацію господарських (економічних) відносин. У законодавстві вказаний вид діяльності уповноважених органів державної та муніципальної влади іменується регуляторною політикою у сфері господарської діяльності, нормативно-правові засади якої визначені законодавцем у положеннях Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [14].

Саме у площині нормативного регулювання яскраво виявляється роль права в регулюванні економічних відносин. Однак у цьому контексті спадає на думку те, що право повинно спрямовуватися головним чином на забезпечення розвитку таких відносин. Як влучно з цього приводу висловлюється О.Д. Крупчан, з позиції підприємця право повинно створювати умови для ефективного застосування факторів виробництва (капіталу, ресурсів, праці). Зокрема, проектування господарського законодавства та прийняття норм повинно орієнтуватися на досягнення загальної соціально-економічної цілі – сприяння підвищенню ефективності суспільного виробництва, забезпечення соціальної орієнтованості економіки [15, с. 358];

– фінансово-економічне, сутність якого зводиться до застосування уповноваженими органами державної та муніципальної влади фінансових, економічних, організаційних та інших ефективних правових засобів регулятивного впливу на поведінку суб'єктів господарських відносин.

Висновки. Отже, під поняттям «адміністративно-правове регулювання та управ-

ління економічними відносинами» слід розуміти адміністративно-управлінського характеру діяльність у сфері економіки, що здійснюється державними, муніципальними та іншими уповноваженими на це органами й установами у формі різних правових, організаційних та фінансово-економічних регулюючих й управлінських заходів з метою оптимального узгодження між собою публічних і приватних інтересів, забезпечення їх охорони та захисту, а також з метою вирішення різних оперативних економічних питань.

Зміст і характер публічного управління та регулювання господарської діяльності, а також характер засобів, механізмів і правового режиму відповідного регулювання визначається на основі засад і змісту державної економічної політики.

Управління та регулювання економічних процесів передбачає у своєму арсеналі низку правових засобів та механізмів адміністративно-правового характеру. Загалом до системи адміністративно-правового управління економічними відносинами слід віднести такі форми, як регулювання господарської діяльності, управління поточними справами та господарський нагляд (контроль).

Анотація

У цій роботі змістовно відображена спроба здійснення юридичного аналізу ключових адміністративно-правових аспектів регулювання економічних правовідносин з тих об'єктивних причин, що думки правників з приводу порушеного питання мають звужений характер, адже пов'язані з обґрунтуванням того чи іншого підходу, що свідчить про відсутність комплексності юридичного погляду.

Відомо, що з об'єктивних причин сформувалися правові механізми та конструкції регулювання суспільних відносин особливими видами правових норм – нормами адміністративного права. Як наслідок, склалася практика використання та застосування адміністративно-правових норм у різних сферах життєдіяльності суспільства. Не є винятком з указанного правила і галузь економічних суспільних відносин, де різнофункціональні управлінські процеси набувають своїх особливостей внаслідок специфіки перебігу та розвитку економічних процесів.

Відповідно, в роботі розглянуті загальні правові тенденції зазначеного питання. Зокрема, обґрунтовано розуміння адміністративно-правового регулювання та управління економічними відносинами як адміністративно-управлінського характеру діяльність у сфері економіки, що здійснюється державними, муніципальними та іншими уповноваженими на це органами й установами у формі різних правових, організаційних та фінансово-економічних регулюючих й управлінських заходів з метою оптимального узгодження між собою публічних і приватних

інтересів, забезпечення їх охорони та захисту, а також з метою вирішення різних оперативних економічних питань. Також розглянуто питання, що стосуються змісту державної економічної політики та окремих правових засобів та механізмів адміністративно-правового характеру, у т.ч. такі форми адміністративно-правового управління у сфері економіки, як регулювання господарської діяльності, управління поточними справами та господарський нагляд (контроль).

Ключові слова: адміністративне право, регулювання, економічні відносини, управління, контроль, нагляд.

Aparov A.M. Administrative and legal aspects of providing management processes in the field of legal regulation of economic legal relations

Summary

This work substantively reflects the attempt to conduct a legal analysis of key administrative and legal aspects of the regulation of economic relations for the objective reasons that the opinions of lawyers on the issue are narrow, because they are related to the justification of a particular approach, indicating the lack of complexity of the legal view.

It is known that for objective reasons, they were formed legal mechanisms and structures for regulating public relations by special types of legal norms – the rules of administrative law. As a result, there is a practice of using and applying administrative and legal norms in various spheres of society. Is no exception to this rule is the branch of economic relations, where multifunctional management processes acquire their features due to the specifics of the course and development of economic processes.

So, the work considers the general legal trends of this issue. In particular, the understanding of administrative and legal regulation and management of economic relations as an administrative and managerial activity in the field of economy carried out by state, municipal and other authorized bodies and institutions in the form of various legal, organizational and financial-economic regulatory and administrative measures in order to optimally reconcile public and private interests, ensure their protection and defense, as well as to address various operational economic issues. The article also considers issues related to the content of state economic policy and certain legal means and mechanisms of administrative and legal nature, including such forms of administrative and legal management in the field of economics as regulation of economic activity, management of current affairs and economic supervision (control).

Key words: administrative law, regulation, economic relations, management, control, supervision.

Список використаних джерел:

1. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 1: Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В.Я. Тацій, О.Д. Святоцький, С.І. Максимов та ін.; за заг. ред. О.В. Петришина. Харків : Право, 2013. 976 с.
2. Господарський кодекс України: станом на 10.05.2020 р. / Верховна Рада України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 10.05.2020).
3. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. У двох томах. Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). Київ : Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
4. Адміністративне право України : підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін. ; за ред. Ю.П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
5. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Юрінком-Інтер, 2007. 504 с.

6. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2008. 624 с.
7. Белых В.С. Правовое регулирование предпринимательской деятельности в России : монография (изд. стереотипное). Москва : Проспект, 2010. 432 с.
8. Актуальні проблеми господарського права : навчальний посібник. / за ред. В.С. Щербини. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 528 с.
9. Вінник О.М. Господарське право : навчальний посібник. 2-ге вид., змін. та доп. Київ : Правова єдність, 2009. 766 с.
10. Господарське право України : підручник / В.М. Гайворонський, В.П. Жушман, Н.В. Погорецька та ін. ; за ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. Харків : Право, 2005. 384 с.
11. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»: станом на 10.05.2020 р. / Верховна Рада України від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16> (дата звернення: 10.05.2020).
12. Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»: станом на 10.05.2020 р. / Верховна Рада України від 02.12.2010 р. № 2735-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2735-17> (дата звернення: 10.05.2020).
13. Смолин Г.В. Державне регулювання господарської діяльності : курс лекцій. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 528 с.
14. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»: станом на 10.05.2020 р. / Верховна Рада України від 11.09.2003 № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15> (дата звернення: 10.05.2020).
15. Правовая система Украины: история, состояние и перспективы: в 5 т. Т. 4: Методологические основы развития экологического, земельного, аграрного и хозяйственного права / под общ. ред. Ю.С. Шемшученко. Харьков : Право, 2011. 479 с.